

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної та науково-
педагогічної роботи
Віталій КОБЕЦЬ
« 18 » 09 20 20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Факультет	біології, географії та екології
Кафедра	географії та екології
Галузь знань	10 Природничі науки
Освітня програма	Географія
Спеціальність	106 Географія,
Курс	4
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Форма навчання	денна

Херсон 2020-2021 н. р.

Програма розроблена:

1. Пилипенко І.О., професор, доктор географічних наук
2. Мальчикова Д.С., професор, доктор географічних наук
3. Давидов О.В., доцент, кандидат географічних наук
4. Омельченко Н.В., старший викладач, кандидат географічних наук
5. Нападовська Г.Ю., асистент кафедри географії та екології

Затверджена на засіданні кафедри географії та екології

Протокол від «9» 09 2020 року № 2

Завідувач кафедри Олексій ДАВИДОВ

«9» 09 2020 року

1. Вступ

Виробнича практика є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка проводиться для студентів денної форми навчання 4 курсу спеціальності 106 Географія. Практика проводиться у 8 семестрі та її тривалість складає 6 тижнів.

Базою проходження практики студентів-бакалаврів є Національні природні парки, Управління туризму та курортів Херсонської обласної державної адміністрації, Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді Херсонської обласної ради, Центр туризму і пригод ХерсОН.

Виробнича практика студентів спеціальності 106 Географія є логічним продовженням лекційного та практичного курсів таких дисциплін, як «Біогеографія», «Екологія», «Методологія і методи суспільно-географічних досліджень», «Методика навчання географії», «Раціональне використання природних ресурсів», «Туристсько-рекреаційний комплекс України», «Рекреаційна географія», «Географічне краєзнавство».

Загальне керівництво виробничою практикою здійснюють керівники практики від випускаючої кафедри географії та екології.

2. Метою виробничої практики є закріплення теоретичних знань студентів-географів, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами науково-дослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу географічних процесів; формування дослідницьких навичок та вмінь, необхідних для практичного застосування новітніх наукових досягнень у професійній діяльності.

Виробнича практика є складовою професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти завершальним етапом практичної підготовки студентів університету до професійної діяльності.

Основні завдання практики:

1. Закріплення студентами теоретичних знань, одержаних під час вивчення загальних та спеціальних курсів у відповідності до освітньої програми та навчального плану;
2. Вивчення обов'язків співробітників на конкретних базах виробничої практики та ознайомлення з особливостями організації їх роботи;
3. Засвоєння студентами правил безпечної роботи під час професійної діяльності;
4. Формування у студентів професійних умінь та навичок проведення науково-дослідницької діяльності, застосування спеціальних методів туристичних досліджень;
5. Збирання, систематизація та узагальнення інформації з бази практики для підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра;
6. Виконання визначеного обсягу роботи на робочому місці з метою закріплення професійних навичок;
7. Ознайомлення з роботою установи, де проходить практика та засвоєння особливостей ведення документації.

Загальні та фахові компетентності:

ЗК2. Здатність узагальнювати основні категорії предметної області в контексті загальноісторичного процесу.

ЗК4. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер.

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

Програмні результати навчання:

ПР 1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузі географічних наук

ПР 4. Використовувати інформаційні технології та картографічні моделі в галузі географічних наук

ПР 5. Демонструвати уміння проводити польові та лабораторні дослідження

ПР 7. Застосовувати моделі, методи і дані суміжних дисциплін (фізика, хімія, геологія, екологія, математика, інформаційні технології тощо) при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер

ПР 8. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та суспільних систем і об'єктів

ПР 9. Виконувати дослідження ландшафтної оболонки за допомогою кількісних методів аналізу

ПР 11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання

3. Зміст практики

Зміст виробничої практики студентів рівня вищої освіти «бакалавр» логічно впливає з її мети. Головним змістом практики є підготовка географів для майбутньої практичної діяльності. З одного боку, зміст практики передбачає збір інформації і проведення досліджень, необхідних для підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра, з іншого – включає в себе сукупність робіт, які необхідно виконати на робочому місці чітко визначеної бази практики з метою підвищення професійно-кваліфікаційного рівня практиканта.

Базами виробничої практики виступають установи та організації (переважно – туристично-краєзнавчого профілю), з якими укладено договір про проведення виробничої практики. Під час проходження практики студент-практикант зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку підприємства, суворо дотримуватися трудової дисципліни, брати участь у житті трудового колективу. Щоденна робота студента-практиканта полягає у збиранні та вивченні статистичних матеріалів за програмою практики, оформленні документації, заповнення щоденника виробничої практики, який видається студенту на початку практики. Змістом практики також передбачена екскурсійна діяльність студентів-практикантів і організація освітньої діяльності в гуртках (Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді Херсонської обласної ради).

Дуже важливо, щоб майбутній фахівець орієнтувався у нормативно-правовій базі туристичної діяльності, вмів аналізувати конкретну статистичну інформацію, володів методикою проведення екскурсій та ведення краєзнавчих гуртків відповідно до специфіки бази практики.

Під час виробничої практики передбачається обов'язкове виконання кожним студентом індивідуального завдання, яке визначається та видається керівником практики від університету.

3.1. Основні види і форми роботи студентів

- розширення, поглиблення та систематизація знань, отриманих під час проходження навчальних практик з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки;
- застосування набутих теоретичних знань у професійній діяльності географа;
- закріплення практичних навичок збирання, систематизації та узагальнення краєзнавчо-туристичної та екологічної інформації;
- дотримання правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки, правил особистої гігієни, професійної безпеки, протиепідемічного режиму під час роботи на базі практики;
- оволодіння основними та сучасними методами новітніх технологій, які використовуються під час адміністративної роботи в межах об'єктів ПЗФ, управлінських установ, пов'язаних з туристичною діяльністю, екскурсійної діяльності;
- набуття професійного досвіду роботи з обліково-звітною, нормативно-правовою документацією;
- забезпечення виховання трудової дисципліни і професійної відповідальності.
- під час проходження практики студенти знайомляться з посадовими обов'язками, правами, специфікою роботи фахівця конкретної бази практики, чинними наказами та інструктивними листами, методичними рекомендаціями, Держстандартами тощо.

3.2.Список рекомендованої літератури

1. Асоціація індустрії гостинності України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aigu.org.ua/about.html>
2. АТ «Про100-страхування» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pro100.com.ua>
3. Бабарицька В. К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту : навч. посібник / В. К. Бабарицька, О. Ю. Малиновська. – 2-е вид., перероб. та допов. – К. : Альтерпрес, 2008. – 288 с.
4. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – К, 2001. – 395 с.
5. Все о туризме: туристическая библиотека // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourlib.net>.
6. Вся культура и искусство Таврии на одном портале // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://artkavun.kherson.ua>.
7. Департамент інвестиційної, туристично-курортної діяльності та промислової політики Херсонської обласної державної адміністрації // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://visitkherson.gov.ua>.
8. Дмитрук О.Ю. Спортивно-оздоровчий туризм : навчальний посібник / Олександр Юрійович Дмитрук, Юрій Володимирович Щур. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Альтерпрес, 2008. – 280 с.
9. Жванко Л. М. Краєзнавство: Конспект лекцій /Авт.: Жванко Л. М.; Харк. нац.. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 163 с.

10. Закон України «Про туризм» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15>.
11. Збірник методичних рекомендацій організаторам дитячо-юнацького туризму. – Харків, 2018 – 240 с.
12. Кундельчук О.П. Основи загальної екології та неоекологія. Конспекти лекцій. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. – 384 с.
13. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник / Марта Пилипівна Мальська, Наталія Володимирівна Антонюк, Наталія Михайлівна Ганич. – Київ : Знання, 2008. – 661 с.
14. Мандруй Херсонщиною // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://discoverkherson.com.ua>
15. Масляк П.О. Рекреаційна географія : навчальний посібник / Петро Олексійович Масляк. – Київ : Знання, 2008. – 343 с.
16. Мой город – Херсон // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mycity.kherson.ua>.
17. Позакласні заходи з географії. - Харків: Основа, 2004. -96 с.
18. Про затвердження Правил проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0320-99>.
19. Рутинський М.Й. Зелений туризм в Україні / Михайло Йосипович Рутинський, Юрій Володимирович Зінько. – Київ : Знання, 2008. – 271 с.
20. Скрипник Н.Я. Рекреаційна географія : навчальний посібник для ВНЗ / Ніна Якимівна Скрипник, Алла Михайлівна Сердюк. – Київ : ЦУЛ, 2013. – 294 с.
21. Соловійов В.О. Рекреаційна географія / Володимир Остапович Соловійов. – Харків : Видавнича група «Основа», 2013 . – 110 с.
22. Топчієв О. Г. Суспільно - географічні дослідження : методологія, методи, методики : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 623 с.
23. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку / Олена Олегівна Вишневська, Ірина Ігорівна Волкова, Юрій Петрович Грицак, Анатолій Юрійович Парфіненко; За ред. Володимир Вікторович Александров. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 266 с.
24. Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку : монографія / Під ред. М.О. Кизим, В.Є. Єрмаченко . – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 471 с.
25. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : монографія / автор Олександр Алікович Кручек, Тетяна Анатоліївна Дьорова, Ольга Олександрівна Любіцева, інш. ; Кер.проекту Віктор Сергійович Пазенок, Володимир Кирилович Федорченко. – Київ : Академія, 2013. – 368 с.
26. Федерація спортивного туризму України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fstu.org.ua>
27. Юрченко С.О. Міжнародний туризм : навчальний посібник / Світлана Олексіївна Юрченко, Олена Євгенівна Юрченко, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 327 с.

3.3. Методичні рекомендації до проведення практики

Практика студентів проводиться на оснащених відповідним чином базах практики, з якими заклад вищої освіти заздалегідь укладає договори про проведення практики.

Основним базами виробничої практики є Національні природні парки, державні установи, пов'язані з туристично-краєзнавчою та просвітницькою діяльністю, туристичні агенції м. Херсона, а також інші підприємства даного профілю. Зокрема, базами практики можуть бути:

1. Національний природний парк "Нижньодніпровський";

2. Управління туризму та курортів Херсонської обласної державної адміністрації;
3. Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді Херсонської обласної ради;
4. Центр туризму і пригод ХерсON тощо.

Студенти можуть самостійно підбирати місце проходження практики і пропонувати його як базу практики. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснюють методичні керівники практик, що підпорядковуються керівнику практик факультету.

Впродовж першого тижня практики студент знайомиться з документацією установи, технікою безпеки та спектром посадових функціональних обов'язків.

Впродовж другого-шостого тижнів студент активно виконує обов'язки фахівця в галузі сучасної географічної науки на конкретній базі практики, зокрема інспектора з охорони природи, інструктора оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму), організатора подорожей (екскурсій), інспектора з охорони природно-заповідного фонду і т.д.

4. Методи та форми контролю

Під час проходження виробничої практики здійснюється поточний та рубіжний контроль. Поточний здійснюється керівниками практики від бази практики за виконання завдань. Рубіжний контроль здійснюється у ЗВО комісією після проходження практики у вигляді диференційованого заліку.

По закінченню виробничої практики студенти повинні в усній формі відповісти на всі поставлені запитання комісією відповідно до бази проходження виробничої практики, а також здійснити захист звіту з практики та індивідуального завдання (презентація).

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр, комісій та вченої ради факультету не рідше одного разу впродовж навчального року.

5. Вимоги до звіту

Проходження студентами виробничої практики завершується звітом про виконання програми та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику — це подання щоденника практики, підписаного керівником від бази практики, засвідченого печаткою. Звіт разом з щоденником практики подається груповому керівнику практики від навчального закладу. Звіт є одним з основних документів при складанні заліку з практики і повинен містити відомості про виконання студентом усіх завдань програми практики та індивідуального завдання. У випадку, коли декілька студентів проходять виробничу практику в одній установі, організації чи на підприємстві, подається груповий підсумковий звіт з обов'язковим зазначенням функціональних обов'язків кожного студента-практиканта та розділів звіту, написаних особисто кожним з них.

Структура звіту:

1. Вступ (мета та завдання практики, програма і методика проведення дослідницьких робіт).
2. Соціально-економічна характеристика об'єкта вивчення (установи, підприємства, організації): економіко-географічне положення, специфіка та аналіз господарської діяльності; кадровий і виробничий потенціал, основний продукт діяльності установи/номенклатура послуг, стан маркетингової та рекламної діяльності, особливості управління тощо.
3. Характеристика обов'язків практиканта-географа на базі практики.
4. Висновки та пропозиції щодо умов проходження практики.

5. Список використаних джерел (монографії, посібники, Internet-ресурси тощо). Обсяг звіту – 15–25 сторінок друкованого тексту. Звіт готується в окремій папці та подається на захист разом із заповненим щоденником практики і виконаним індивідуальним завданням.

Орієнтовні індивідуальні завдання (визначається керівником практики від університету):

1. Обробка конкретних статистичних показників та даних, наукових та інформаційних джерел.
2. Складання та оформлення графіків, діаграм, картографічних моделей за допомогою комп'ютерного забезпечення щодо діяльності конкретної установи.
3. Соціально-економічний і просторовий аналіз процесів господарювання та їх взаємодії з навколишнім середовищем.
4. Складання звітних документів туристичних та адміністративних організацій.
5. Збір статистичних і картографічних матеріалів, що характеризують краєзнавчі, природні та соціально-економічні особливості території, що вивчається (НПП «Нижньодніпровський») тощо.

6. Критерії оцінювання

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового модульного контролю. Загальна оцінка складається з оцінок за результатами сумування оцінок поточного і підсумкового модульного контролю.

Загальна шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Диференційований залік є підсумковим модульним контролем практики і проводиться після закінчення практики (8-й семестр навчання). Під час заліку визначається рейтингова оцінка успішності студентів за проведену практику. Рейтингова залікова оцінка студента не повинна бути меншою від 60 балів. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику.